

הַלְבוּת חַל הַמוֹעֵד סִימָן תְּקוּמָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לא]

מְתָר בְּכַל³⁹ וכו', דָּאָז הוּא יוֹם-טוֹב דְּאָסוּר בְּמִלְאָכָה⁴⁰.

39) וכן כשחל ערב פסח בתוך השבעה, כתב החכמת ארם (כלל קסט ס"ג) שאינו נהג מנהגי אבלות לאחר חצות, ומותר אז בנעילת נעלים ובישיבה על כסא, כיון שהוא כיום טוב לכל דבר. מאידך, הגר"ש גאנצפריד (הובא בלחם הפנים שעל הקיצור שו"ע סי' רב ס"ד) כתב שאין להקל בזה אלא בדיני אבלות של השלושים, והיינו כשחל ערב פסח ביום השביעי ואילך, ובש"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קעג) נקט העיקר לדינא כדעת החכמת ארם, וכן הגר"ש דבליצקי (קובץ בית אהרן גליון ק עמ' צח) כתב שכן הרגילות להורות בזמנינו [וראה מה שכתב שם בזה].

40) אמנם, לעיל (סי' תסח ס"ק א) נשמע שרק בזמן הבית שהיו מביאים קרבן, היה נחשב כיום טוב ואסור במלאכה מדרבנן, אבל בזמן הזה שאין קרבן, אינו כיום טוב, אלא שנהיין אסור מלאכה במקומו עומד (כפי אף שבטל הטעם לא בטלה התקנה).

[משנ"ב ס"ק

לכ' בְּכַבּוּס⁴¹ וכו', דְּאָז הוּא אָסוּר לִי לְגַלְתָּ⁴².

41) ואף שכיבוס היא מלאכה גמורה שאסורה לאחר חצות כמבואר לעיל (סי' תסח ס"ק ז), ביאר הגר"ש אויערבך (שש"ב פס"ה הע' רמז) שהכוונה היא ללבישת הבגד המכובס, שלענין זה פוקעת האבלות של שלושים בערב פסח מיד לאחר חצות, אבל פעולת הכיבוס עצמה לצורך ההג מותרת אפילו לפני חצות, כי המנהג שלא לבבס בתוך שלושים הוא רק על מנת ללבשו בתוך שלושים [וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק לב) לענין כיבוס בשאר ערב יום טוב שחל ביום השביעי לאבלות], ומה שכתב בבית"ל (די"ה ומותר) שכיבוס אסור לדעת הרמ"א עד סמוך לערב, כוונתו גם שם רק לענין לבישת בגד מכובס. אמנם, להלן (ס"ק לב) הוכיח שמדובר בערב יום טוב לאחר מנחה, שאם לא כן הרי כליל יום טוב אסור לבבס, ואם כן כוונתו לכביסה ולא ללבישת הבגד המכובס.

42) כלומר שכיון שלכל אדם אסור להסתפר אחרי חצות ואף אם מספר את עצמתו, משום שהיא מלאכה גמורה וכמבואר לעיל (סי' תסח ס"ק ה), לכן גם האבל יסתפר לפני חצות (לבוש ירד סי' שצט ס"ג), ולא כמו שפירש הש"ך שם (סי' יב) שמותר לכל אדם לספר את עצמו אף לאחר חצות [ור"ק להסתפר על ידי אחר אסור], והתירו לאבל להסתפר קודם חצות, כדי שלא יצטרך לספר את עצמו [שקשה לעשות זאת], וראה עוד מה שכתבנו בסי' תסח שם.

[משנ"ב ס"ק לב]

צ"ד"ף לְעִשׂוֹת סְמִיךְ לְעֶרְבֵי⁴³.

43) ואף שמותר לבבס ולגהץ אפילו בתוך שלושים על מנת ללובשו לאחר שלושים [כמבואר בשו"ע (ירד סי' שפט ס"ג) לענין גיהוץ, וכן כתב הפרישה שם לענין כיבוס], וכאן הרי מבבס על מנת ללובשו ברגל, ואם כן לכאורה הדין הוא שיהיה מותר לבבסו אף בבוקר של היום השביעי כי מקצת היום ככולו [כמבואר לעיל (ס"ק כט)]. ביאר בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' צא ס"ק כו) שדברי המשנ"ב שכיבוס אסור עד הערב אינם אלא כשחל ערב יום טוב בתוך השבעה [ודחוק הוא, שהרי רבנו המשנ"ב מוסבים על השו"ע והרמ"א שהם במקרה שחל היום השביעי בערב הרגל].

[משנ"ב ס"ק לה]

אָפְלוּ יוֹם רֵאשׁוֹן⁴⁴.

44) ואף שדעת השו"ע לעיל (ס"ג) שאבלות היום הראשון היא מדאורייתא, וכיון שאין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ב'קום תעשה', אם כן איך עקרו כאן את האבלות מפני כבוד הרגל, ביאר הרבני יחזקאל (סי' יז ס"ק ד), לענין שבעת ימי הנשמה של חתן שעוקרים גם אבלות יום ראשון לדעת הרמב"ם, שעקירת האבלות נחשבת כ'שב ואל תעשה', שביטולו מלקיים את מצות האבלות, ואף שבפועל עושה מעשה הנוגד את מצות האבלות, אין זה מחשב עקירה ב'קום תעשה'.

תְּלֻבוֹת תַּל הַמוֹעֵד סִימָן תַּקמ"ח

ביאורים ומוספים

מסנ"ב ס"ק לוט

דוֹקָא לְהַחֲזִיק⁴⁵ וכו', וְתַלְפִּיצַת מְנַעַל, נוֹהֵג עַד שְׁתַּחֲשֶׁף⁴⁶.

45) ובטעם הדבר כתב המג"א (ס"ק יד), שהחזיצה באה לבבד הרגל, שכשרוחץ עבשיו נהנה מכך ברגל, מה שאין כן בשאר דיני אבלות, שהרי לא יחנה ברגל ממה שישב עבשיו על הספסל או ינעל נעליו.

46) וכשהולך לבית הכנסת לקראת בניית החג, הורה הגר"ז אויערבך (ש"ש"כ פס"ה הע' ב) שיקבל על עצמו תחילה יום טוב, ואז רשאי לנעול נעליו. [וראה במשנ"ב להלן (ס"ק מ) שכתב בשם הישועות יעקב, שיתכן שבזמן תוספת יום טוב אין נהגים דיני אבלות, ומשמע שאין זה ראי לו שמוותר, ויתכן שיש חילוק בין כשהגיע זמן תוספת יום טוב לבין כשקיבל על עצמו בפירוש את התוספת].

מסנ"ב ס"ק מ

נוֹהֵג דִּינֵי אֲבָלוֹת⁴⁷ וכו', שְׁתֵּי שָׁעוֹת סְמוּךְ לְעֶרְבָב⁴⁸.

47) ובישועות יעקב (ס"ק ז, הובא במשנ"ב) מבואר שכל זה לענין שאר דיני אבלות שהביא המשנ"ב בשם המג"א בס"ק הקודם שאטוהים בעוד היום גדול, אבל החיצה מותרת לאחר מנחה אפילו בעוד היום גדול.

48) הובא כן גם במה"ל לעיל (סי' רסג ס"ד ד"ה קודם). וראה במה שכתבנו שם בשם הגר"ז אויערבך (ש"ש"כ פמ"ג הע' סו) שהכוונה היא שנתיים קודם השקיעה השנה וכשיטת ר"ת, אבל לפי מנהגו כשיטת הגאונים שזמן השקיעה הוא כשמחכסה השמש מענינו, לא ניתן לקבל שבת שעתיים קודם שקיעה זו, אלא רק מפלג המנחה.

מסנ"ב ס"ק מב

לְהַקְלֵל בְּנֵהוּ⁴⁹ וכו', וְכַן בְּצֻנְקִי⁵⁰ וכו', וְיִצְיָן בְּהַפְּהוֹת אַקְרִי-בְּרוּךְ⁵¹.

49) ואף שנמנהגו לאסור רחיצה כל שלושים, ביאר השי"ך (יר"ד סי' שצט ס"ק טו) שכיון שאין זה אלא חומרא, משום כבוד הרגל לא נהגו להחמיר [וכונת הרמ"א כאן היא שאם איסור רחיצה כל שלושים היה מעיקר הדין, ממילא אין להתיר גם בערב יום טוב, אך כיון שמנהגו לאסור רחיצה כל שלושים הוא רק מחמת חומרא, לכן נהגו להקל בערב יום טוב].

50) וכפי שמשמע ברמ"א כאן ולהלן (סי' תרו ס"ד) [וראה שם במשנ"ב ס"ק בו ובשעה"צ ס"ק ב]. ואף שכתב הרמ"א ביר"ד שם ששהגים להקל, כתב במה"ל (ר"ה דהא) שלדעתם כונת הרמ"א שם להתיר רק רחיצה בצונן, ובשעה"צ לקמן (שם) כתב עוד תירוץ בשם המג"א, שלדעה זו כונת הרמ"א שם להקל רק לאלו שאינם נוהגים איסור רחיצה כל שלושים אלא רק בל שבעה.

51) שכתב, שאף שבזמן הרמ"א היה מנהג לאסור, כבר נהבטל המנהג ועל פי דברי האחרונים נתפשט המנהג להתיר.

מסנ"ב ס"ק מו

וּשְׁמִינִי-עֲצֶרֶת שְׁבַע⁵². דְּהוּא תְּשׁוּבָה רְגֵל בְּפִנֵי עֲצֻמָּי⁵³.

52) ושמיני עצרת נחשב כשבעה ימים רק אם מת קודם החג, שהתחיל את ימי האבלות שעה אחת קודם החג, אבל אם מת בחג עצמו, שלא הלה האבלות קודם החג כלל, כתב לעיל (ס"ק ד) שאינו נמנהג אלא כיום אחד ממנין השלושים, וראה בשעה"צ שם (ס"ק ד).

53) ובטעם הדבר ששמיני עצרת אינו מבטל ממנו אבלות של שלושים אף שהוא רגל בפני עצמו [וכמו שכתב השו"ע לעיל (ס"ד) לגבי יום כיפור שאחר ראש השנה] כתב הלבוש (ס"ז) שכיון שלא התחיל עדיין במנהגי אבלות של שלושים, שהרי בין כך היה אסור בגיהוץ ותספורת מחמת חול המועד, לא הקילו כל כך לבטל ממנו דין שלושים לגמרי, אלא רק להחשיבו כשבעה ימים.

והגר"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יט) תמה, שהרי מצד המועד האיסור הוא רק לגהץ, ומה שאינו לובש בגדים מגוחצים בחול המועד הוא מחמת האבלות, וכן לענין תספורת, דעת הנודע ביהודה (אוי"ח מהד"ק סי' יג) שמי שהסתפר לפני החג מותר לו להסתפר על ידי פתל עני, ומי אסור מחמת האבלות, ואם כן ניכר שנוהג דיני אבלות מצד דין אבלות שלושים בדברים אלו המותרים מצד המועד, אכן, הטי"ז (יר"ד סי' שצט ס"ק ו) עמד על כך, וביאר שמי"א אין כל כך היכר שנחג כן מדין אבלות שלושים, שהרי בעיקר דין גיהוץ ותספורת אסור כבר מצד המועד, ורק במקרים מסויימים אסור רק מצד דין שלושים [ונדבריו לא התבאר לענין לבישת בגדים מגוחצים שמצד האבלות אסור ומצד המועד מותר, וראה גם בשו"ת נדע ביהודה (שם סי' יד) הובא בפתחי תשובה (יר"ד שם ס"ק ח)].

מסנ"ב ס"ק מט

שְׁלֵא הָיָה יָכוֹל לְנַהֵג אֲבָלוֹת בְּשָׁעָה שְׁשִׁעִי⁵⁴.

54) ואף שהתחיל לנהוג אבלות בדברים שבצנינא, ביאר הטי"ז (סי' תב ס"ק ד) שכיון שאינו נהג אבלות גמורה אלא רק בדברים שבצנינא, נחשב שלא חלה עליו אבלות כלל עד מוצאי היום, ואז נעשית כבר שמועה רחוקה.

מסנ"ב ס"ק נ

וְאֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא שְׁעָה אַחַת⁵⁵.

55) ומה שצריך לנהוג אבלות של שעה אחת במוצאי השבת והרגל, אף שכבר נהג בשבת וברגל עצמם אבלות בדברים שבצנינא, כתב השי"ך (סי' תב ס"ק ד) שכיון שעדיין לא נהג מנהג אבלות כראוי אפילו שעה אחת, אלא רק אבלות במקצת של דברים שבצנינא, לא נפטר בוה, וחייב לנהוג אבלות שעה אחת במוצאי היום.

הלכות חל המועד סימן תקמח תקמט

לאבלות: כ יאם עשרה ימים אחר החג שמע שמות לו מה בערב החג, אף-על-פי שאם נמנה שעה אחת לפני החג שבקעה, ושבעת ימי החג ויום שמיני-עשרת עשרים ואחד ועשרה ימים אחרים הרי שלשים ואחד, אין לזה דין שמועה רחוקה אלא דין שמועה קרובה, (ג) שאין הרגל עולה למי שלא נהג אבלות קדם לו כלל, וכל-שכן למי שלא היה יודע שמות לו מת:

כ רבנו נתנאל ב"ר יצחק כח קדם בעל המאור, וכן קדם הרמב"ם בספר חתומי האדם

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

תקמט להתענות בתשעה באב וכו' סעיפים:

א *תקמט להתענות בתשעה באב וכו' בתמוז (ב) (ג) וכו' בתשרי ובעשרה בטבת (ד) (ה) מפני י"ח

באר היטב **שערי תשובה**
[6] וכו'. עכ"ה"ט ט"ש בשם הש"י. ועין בא"י שפראש"י ספיק להבית פנין שאינו כיום שרע בו, ע"ש:
בעלי-בתים לישב על הרצף בלילה שעה א', והוא טעות גמור, אלא-אם-כן שמע שמועה רחוקה בטבת שאז נהג אבלות שעה אחת בלילה, ולא פכ"ת, עין י"ד סימן תב ס"ק ד מש"ש:

(6) וכו'. ואיתא בב"י בשם ר"י דבריהם נהגה גדולה נהגה מעניו על יום חל, ולפי"ז היה נראה דאם יש מילה בצ"ח דאין בעל-בית כמעשה עד הלילה כמו בט"ב שחל בטבת ונדחה ליום א'; אבל יש לסלק, דהתם נראה לכל הנחה במנוה דאנו רואים שצדק הסעניו של ט"ב חל בטבת אלא שנדחה ע"כ נשפחה דינו, משא"כ בצ"ח דפעם הראשון נחווה ונארו להתענות ביום ג' לעולם, חל סגנונה לעולם בשנה ראון נראה לנו הנחה, ט"ו. וכ"כ מטאי דאקרינן בפ"ק דמגילה רבי נטע וכו' וקבל לעקר ט"ב וכו' הואיל ואדחי אדחי וכו', ואם איתא דצ"ח חשוב נדחה אי"כ רבי מעקרא א"י לא עקר צ"ח, אלא ע"כ לומר דהתם מעקרא פך קבלו עלהו לעשותו לעולם כיום שנהרג בו ממש ולא חשיב נדחה, עין י"ד אהרן, מי ששעה ואכל בהם יתענה בה"ב, מהר"ל: (3) מפני. כדי

משנה ברורה באור הלכה

ואם שמע שמועה קרובה בשבת ערב הרגל, שבת עולה לו ליום אחד ויום-טוב מבטל גזרת שבעה [אחרונים]. פתח הפרי-מגדים: קריש יש לומר, דאין הרגל מבטל, ויש לו דין שבעה ושלשים (66) אפילו נהג שעה אחת לפני הרגל, עין שם: כ (ג) שאין הרגל עולה וכו'. ומפל מקום יולדת (ל) שמת לה מת שמתכת להתאבל עליה, והוא הדין שאר חולה, ואי אפשר להן להתאבל מתמת חלישהו, כ"ן שם ודעו מזה אך מחמת אגס אי אפשר להן לנהג אבלות, והרגל פגע בתוך שבעה, כ"סל מהן גזרת שבעה, והוא הדין לענין שלשים, ונתר דיני הפרטים השוכים לענין זה מבאר הכל ביונה-דעה סימן שצט, עין שם:

א (א) **תקמט להתענות וכו'**. והוא מדברי הנביאים, פדכתיב בקרא (זכריה ח) "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי וגו'", ואמרו חז"ל: צום הרביעי זה שבעה-עשר בתמוז, שהוא בחודש רביעי למנין החודשים, וצום החמישי זה שבעה-עשר בתשעה באב שהוא בחודש החמישי, וצום השביעי זה צום גדליה שהוא בחודש השביעי, וצום העשירי זה עשרה בטבת שהוא בחודש העשירי. וכל אלו הימים כל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שארעו בהם, (6) כדי לעירר הלבבות לפקת על הרכי התשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה פמצינו עשה עד שצנרם להם ולנו אותן הצרות, שכוכרון הדברים אלו נשוב להטיב, כמו שנאמר "והתירו את צונם ואת עון אבתם וגו'". (3) ולכן ח"ב כל איש לשום אל לבו באותן הימים ולפשפש במעשיו ולשוב בהן, פי אין העקר התענית, כמו שכתוב באנשי נגינה 'נראה ה' את מצותיהם', ואמרו חז"ל: 'את שקם ואת פגעותיהם' לא נאמר, אלא 'את מצותיהם', ואין התענית אלא הכנה לחשובה. (ג) לכן אותם האנשים שבעה מתענים הולכים בטייל ובדברים בטלים, כפשוטו הטפל והניחוי העקר. ומפל מקום אין לפטר את עצמו בהשוכה פלכד, כי ימים אלו הם מצות צושה מדברי הנביאים להתענות בהם, וכמו שכתבנו למעלה: (2) **מפני דברים הרעים וכו'**. כי בשבעה-עשר צדק בתמוז ארעו בו חמש צרות: בו נשפחה הלווחות כשנד משה מן ההר, כמפרש בתורה, ובטל התמיד עוד מלך-קריב בפניה הראשון, והקצעה העיר בהרבן בית שני, ושבר אפוסטמוס הרשע את התורה, והעמד צלם פהיכל, וכתשעה באב היה בו הרבן הגדול, שנחבר בו הפיה הראשון וגם השני, ובה היום נגזר על אבותינו שפמדבר שלא ינסו לארץ, ובה היום נלפדה עיר גדולה ויחיד שמה, והיו בה אלפים ורבות משדאל ונפלו פלם כ"ד העפוי"מ ונהרגו פלם, והיתה צרה גדולה כמו הרבן בית-המקדש, ובו פיום המוכן לפרענות מרש טינדוסרופוס הרשע את התיכל ואת סביבי, לקים מה שנאמר "ציון שדה חרש". ויום שלשה פתשרי בו נהרג גדליה פן אחיקם, שמונהו

שער הציון

(3) תשובת שבוח-יעקב חלק א סימן פת, וכן הדין בישועות-יעקב חלק ג, ודלא נהרש'שום שמהמיר בזה. אחר-כך מצאתי ביונה-דעה סימן שצו כסתמיר תשובה סעיף-קטן נ בשם החכם-סופר, משמע אם-כן שדעתו להקל דכחאי גזנת הרגל מפסיקו: (4) רמב"ם: (3) אחרונים: (2) ח"י-אדם:

